

การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเขตเทศบาล
ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

**An Application of the Belief in the Spiritual Possession of the
Community in the Area of Municipality of Nongbua
Sub-District, Muang District,
Udon Thani Province**

พระครูโสภิตสิริธรรม (สิริโร/ทาอ่อน),

บุญส่ง สินธุ์นอก และ สมเดช นามเกต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

**Phrakru Sopitsiridham Siridharo (Ta-on),
Boonsong Sinthunok and Somdet Namket**

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail : jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

*****

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) ศึกษาเรื่องเทพ 3 จำพวกในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว 3) วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูป/คน นำมาเสนองานวิจัยในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1) เทพเจ้าในพระพุทธศาสนามีกำเนิดแบบโอปปาติกะคือแบบผุดเกิดด้วยอำนาจของกรรมที่ได้กระทำมาแล้วในอดีตชาติมี 3 ประเภทหลักคือ 1) อุปัตติเทพ 2) สมมติเทพ และ 3) วิสุทธิตเทพการวิเคราะห์ความเป็นเทพที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในพระสูตรต่างๆนอกจากนั้นยังมีปรากฏในพระสูตรบางบทว่าหมู่เทพทั้ง 5 ตนได้ร่วมกันกล่าววาระโมทั้ง 5 บทและได้กล่าวอาราธนาเพื่อฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าตามที่กล่าวมานี้พอแสดงให้เห็นว่าเทพมีอยู่จริง 2) ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว พบว่าความเชื่อเรื่องเทพและผีมีมานานแล้วเพราะถือว่าผีคือบรรพบุรุษของตนเองที่ได้ล่วงลับไปแล้วหรือจะเรียกให้เข้าใจง่ายขึ้นคือผีบรรพบุรุษนั่นเองความเชื่อการเข้าทรงมีผลต่อสังคมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ด้านคือ 1) ด้านความเชื่อการให้คำปรึกษาเช่นปรึกษาเกี่ยวกับรักษาโรคร้ายไข้เจ็บชาวบ้านปรึกษาเกี่ยวกับการพยากรณ์ดวงชะตาการสะเดาะเคราะห์การตั้งชื่อและหาฤกษ์ยามการให้ศีลให้พรเสริมบารมี 2) เชื่อว่าร่างทรงคือตัวแทนของผู้เทพผู้มีอำนาจมีอิทธิฤทธิ์เชื่อว่าเจ้าทรงสามารถยกฐานะทางสังคมและ

* วันที่รับบทความ: 25 มีนาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 8 เมษายน 2564; วันตอบรับบทความ: 9 เมษายน 2564

ฐานะทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้นและเชื่อว่าเจ้าทรงสามารถรักษาโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆให้หายได้ 3) ผลการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวพุทธในเขตเทศบาลเทศบาลตำบลหนองบัวพบว่าชาวพุทธในเขตเทศบาลเทศบาลตำบลหนองบัว มีความเชื่อเรื่องการเข้าทรงว่าร่างทรงคือตัวแทนของผู้เทพผู้มีอำนาจมีอิทธิฤทธิ์สามารถดลบันดาลสิ่งต่างๆตามที่ร้องขอบันดาลโชคลาภและเชื่อว่าเจ้าทรงสามารถรักษาโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆให้หายได้คุณค่าของการเข้าทรงมีคุณค่าด้วยกัน4ด้านคือด้านประเพณีและวัฒนธรรมด้านสังคมด้านเศรษฐกิจและด้านการเมือง

คำสำคัญ : การศึกษาวิเคราะห์; การเข้าทรง; ความเชื่อ

Abstracts

The three purposes of this research were; 1) to study the three types of deities in Theravada Buddhism 2) to study the situation of belief in the spiritual possession of the community in the area of Municipality and 3) to analyze the belief in the spiritual possession of the community. This research was a qualitative research by studying the data from the documents and interviewing the Key informants consisting of 25 subjects and reporting the results of this research by using the descriptive analysis.

The results of the research were found that the deities in Buddhism are *Opapātika*, that is, 1) the creatures having the spontaneous births with the power of good kamma that was done in the previous life consisting of three types, namely, 1) Gods by convention (*Sammati-deva*) 2) Gods by rebirth (*Upapati-deva*) and 3) Gods by purification (*Visuddhi-deva*). The analysis of the deities appears in the scriptures in Buddhism and various Suta. In addition to this, the deities still appear in some discourses that the five groups of deities recite the word “*Namo*” (salutation) for 5 chapters and request the Buddha for his sermon as said it shows that the deities really exist. 2) The beliefs in the spiritual possession of the community in the Municipality of Nongbua Sub-district, were found that the belief in the deities and ghosts has existed in the community for a long time because they believe that the ghosts are their ancestors who passed away or simply saying to understand that they are the ancestors’ souls. The beliefs in the spiritual possession towards the society can be classified into two aspects, that is, 1) in the aspect of consultation such as people’s diseases and pains, to give information related to foretell the horoscope, to avert the effect of misfortune and to set up the name and to find out an auspicious occasion and the blessings 2) to believe that the body of the spiritual possession is the representative of the deities who are the power and to believe that the spiritual possessor can raise the social and economical status and to believe that the spiritual possessor can cure various diseases. and 3) the results of analyzing the beliefs in the spiritual possession in Buddhism in the area of Municipality of Nongbua sub-district were found that the Buddhists in the area of Municipality of Nongbua Sub-district believe that the word “*possessor*” means the representative who has an authority and can produce various things as they require or the benefits and they still believe that the representative can cure various diseases. The virtues of the spiritual possession compose of four virtues, that is, the aspect of tradition and culture, society, economy, and politics.

Keywords: Analytical Study; Contemplation; Belief

บทนำ

ความเชื่อและพิธีกรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีการถ่ายทอดซึ่งความเชื่อนั้นเป็นเรื่องนามธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับกลุ่มชนและระหว่างกลุ่มชนกับสภาพแวดล้อมแม้ว่าบุคคลแต่ละบุคคลจะมีความเชื่อเป็นของตนเองแต่ระบบความเชื่อของบุคคลก็เป็นพื้นฐานในการรองรับการอยู่ร่วมกันของกลุ่มเพราะบุคคลที่อยู่ในกลุ่มชนเดียวกันจะผ่านสถาบันแห่งการเรียนรู้ทางสังคมมาคล้ายคลึงกันและสื่อที่จะให้การเรียนรู้ทางสังคมก็จะนำจริยธรรมของศาสนาในสังคมนั้นๆมาให้การกลมเกลียวสมาชิกของกลุ่มชนเพื่อให้มีความเชื่อที่คล้ายคลึงกันในทางวัฒนธรรมสำหรับในส่วนของพิธีกรรมนั้นเป็นสัญลักษณ์ที่ต่อกำคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แสดงออกโดยการกระทำและถ้อยคำซึ่งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชนพิธีกรรมเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ความคิดเห็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกในชุมชนนั้นด้วยการประกอบพิธีกรรมช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ทางสังคมในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและมนุษย์กับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ (สมบุญ สุขสำราญ, 2533 : 45)

ความเชื่อภายในชุมชนประกอบไปด้วยความเชื่อแบบผีพราหมณ์พุทธซึ่งความเชื่อแบบนี้ นับเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่เป็นรากฐานความเชื่อของคนชนบทและมีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมากและยังคงยึดถือศรัทธามาจนถึงปัจจุบันเสมือนเป็นการให้คุณค่ากับธรรมชาติให้ความเคารพต่อบรรพบุรุษและความเชื่อความเกรงกลัวต่ออำนาจเหนือธรรมชาติโดยได้แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมที่ทำให้เห็นว่าคนในสังคมนั้นมีความเชื่อในเรื่องใดบ้างเช่นการแสดงออกมาในรูปของกฎข้อห้ามข้อนิยมต่างๆคำสอนตลอดจนประเพณีพิธีกรรมต่างๆจนกลายเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตและพัฒนาการของคนในสังคมนั้นๆ ความเชื่อของไทยแต่เดิมนั้นไม่ได้มีความแตกต่างจากชนชาติอื่นๆกล่าวคือมีความเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นว่ามีอำนาจเหนือคนและสามารถบันดาลให้ทั้งคุณและโทษโดยความเชื่อในที่นี้ปรากฏมาในรูปเฉพาะของความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีอาทิการนับถือผีเป็นเทวดาอารักษ์เช่นรุกขเทวดา เจ้าทุ่ง เจ้าป่าเจ้าเขาการนับถือผีปู่ย่าตายายหรือผีบรรพบุรุษ การถือผีวิรบุรุษเช่นผีฟ้า การนับถือผีร้ายเช่นผีทำฝึะผีปอบ เป็นต้น

ถึงแม้ว่าในทางพุทธศาสนาจะถือว่าการเข้าทรงหรือการทรงเจ้าเป็นเดรัจฉานวิชาแต่กระนั้นความเชื่อเรื่องการเข้าทรงยังคงมีอยู่ในสภาพของสังคมในปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งการแข่งขันเป็นสังคมแห่งการแข่งขันแบบมือใครยาวสาวได้สาวเอาความเจริญในด้านวัตถุความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตเป็นสังคมแห่งเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ส่งผลให้เกิดความแตกต่างของการดำรงชีวิตระหว่างสังคมชนบทและสังคมเมืองผู้คนในสังคมเริ่มเคยชินกับการอยู่คนเดียวหรือเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นเวลามีปัญหาต่างๆในชีวิตก็จะแก้ปัญหาด้วยตนเองหรือการที่หันไปพึ่งสิ่งที่ตนเองคิดว่าเป็นที่ปรึกษาที่รอบรู้และสามารถแก้ไขปัญหามาของตนเองได้อย่างเช่นการไปหา “ร่างทรง” เพื่อขอให้ประกอบพิธีกรรมการ “เข้าทรง” เพื่อต้องการปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องหน้าที่การงานเรื่องเงินเรื่องเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวหรือเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพของตนเองที่กำลังประสบปัญหาอยู่ในปัจจุบันอย่างเช่นบางคนเป็นโรคชนิดหนึ่งที่แพทย์ไม่อาจวินิจฉัย

ได้ว่าเป็นโรคอะไรหรือยังไม่มีวิธีการรักษาการเกิดภัยพิบัติที่ร้ายแรงที่ไม่สามารถหาสาเหตุได้สิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้คนหันหน้าไปพึ่งการเข้าทรงมากขึ้นจะเห็นได้จากตำหนักของร่างทรงที่มีจำนวนมากไม่ว่าตำหนักทรงเจ้าเสด็จพ่อ. 5ตำหนักทรงเจ้าพระแม่อุมาตำหนักทรงกุมารทองเป็นต้นกระจายไปในตามต่างๆไม่ว่าจะอยู่ในเขตชนบทหรือในเมืองใหญ่แสดงให้เห็นถึงสภาวะการอ่อนแอทางจิตความต้องการหาที่พักพิงผู้ให้คำปรึกษาในด้านต่างๆเพราะมีความเชื่อว่าเทพที่มาเข้าทรงโดยผ่านร่างทรงเป็นเทพที่อยู่บนสวรรค์ต้องการมาช่วยเหลือมนุษย์ยามที่เดือดร้อนเป็นผู้ที่มีอิทธิฤทธิ์สามารถคลี่ปัดไล่สิ่งที่ไม่ดีหรือร้องขอได้และเป็นผู้ที่ให้คำตอบทุกปัญหาโดยผ่านกระบวนการ “เข้าทรง”

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัวอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งถือว่าเป็นเมืองที่มีความเจริญทางด้านวัตถุและความสะดวกสบายแต่ในปัจจุบันนี้ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการเข้าทรงยังมีอยู่หรือไม่ และความเชื่อเรื่องความเข้าทรงกับการนับถือศาสนาของชาวพุทธมีความเชื่อมโยงกันหรือมีความขัดแย้งกันในด้านใดบ้างเพื่อนำผลการวิจัยนี้มาเป็นข้อมูลวิเคราะห์แนวโน้มความเชื่อเรื่องการทรงเจ้ากับการดำรงอยู่ในสังคมชาวพุทธต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเรื่องเทพ 3 จำพวก ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว
3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว

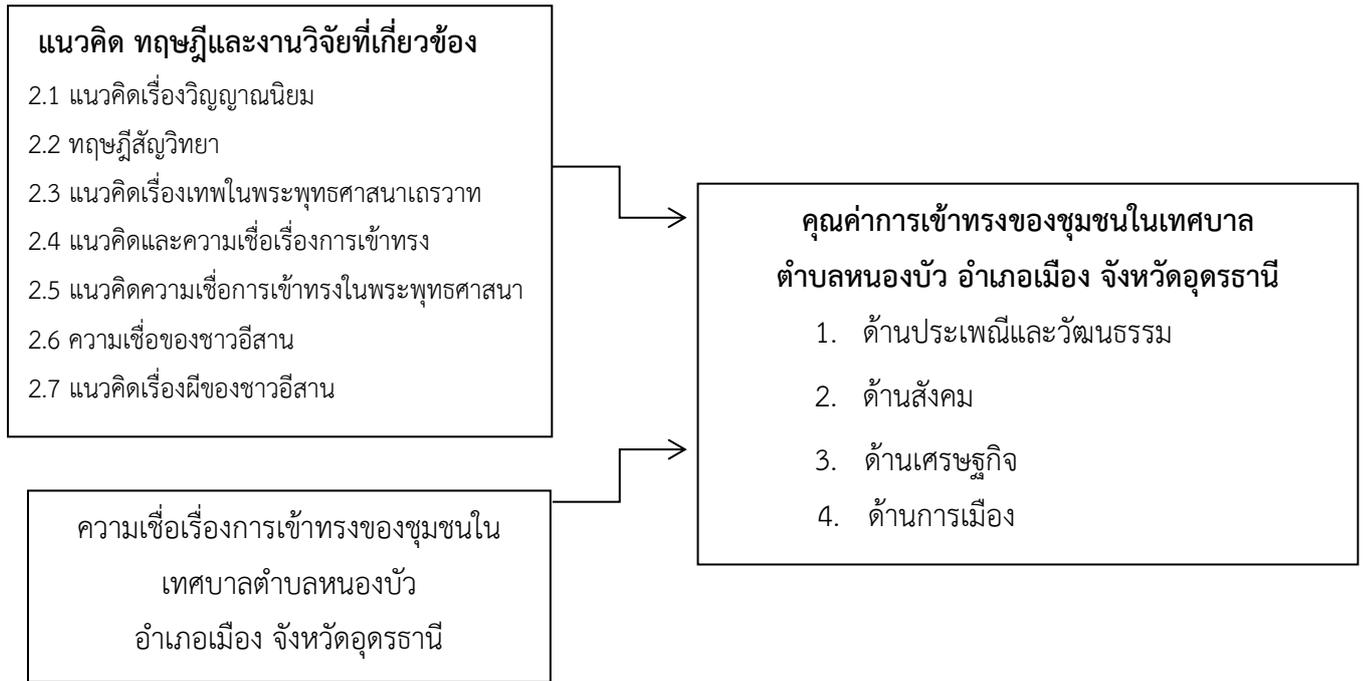
ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูล และรวบรวมข้อมูลประเภทหัตถ์นิยม จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับพระไตรปิฎก หนังสือ แนวทางการปฏิบัติกรรมฐานส่วนการศึกษาเป็นขั้นตอนเก็บข้อมูล

โดยการเลือกประชากรกลุ่มเป้าหมาย (Target group) แบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องการเข้าทรงในเขตเทศบาลตำบลหนองบัวจำนวน 25 รูป/คน โดยมีเครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ แบบเจาะจงทำการวิเคราะห์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัยสรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาเชิงเอกสารและการศึกษาภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญคือความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัวทั้งนี้จะเน้นการนำผลการวิจัยมาเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ทราบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลตามเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. เทพ 3 จำพวก ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

จากผลการวิจัย พบว่า การจัดประเภทของเทพ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีจุดมุ่งหมายที่มนุษย์ ภูมิและเทวภูมิมนุษย์ก็เป็นเทวดาได้ในปัจจุบันชาตินี้ไม่ต้องรอถึงภพหน้าเรียกว่าเป็นสมมติเทพเทวดาโดยสมมติคือเป็นเทวดาได้ด้วยคุณธรรมอันมีหิริความละอายแก่ใจในอันที่จะกระทำชั่วและโอดตัดปยะความเกรงกลัวต่อบาปกล่าวคือมนุษย์ผู้ใดปรับปรุงพัฒนาคุณธรรมและความสามารถของตนอยู่เสมอมนุษย์ผู้นั้นก็สามารถมีฐานะขึ้นเทียบเท่าหรือสูงกว่าเทวดาได้เมื่อเปรียบเทียบโดยคุณธรรมและความสามารถทั่วไปแล้วทั้งมนุษย์และเทวดาต่างก็มีได้เท่าเทียมหรือใกล้เคียงกันเป็นระดับเดียวกันแต่มนุษย์มีวิสัยแห่งการสร้างสรรค์ปรับปรุงมากกว่าข้อแตกต่างที่สำคัญจึงอยู่ที่โอกาสกล่าวคือมนุษย์มีโอกาสมากกว่าในการที่จะพัฒนาคุณธรรมและความสามารถของตนถ้ามองในแง่แข่งขัน (ทางธรรมไม่สนับสนุนให้มอง) ก็ว่าตามปกติธรรมดาถ้าอยู่กันเฉยๆ

เทวดาทั่วไปสูงกว่าดีกว่าเก่งกว่ามนุษย์แต่ถ้ามนุษย์ปรับปรุงตัวเมื่อไรก็จะขึ้นไปเทียบเท่าหรือแม้แต่สูงกว่าดีกว่าเก่งกว่าเทวดา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556 : 467) ในพระพุทธศาสนาแบ่งประเภทของเทพเป็น 3 ประเภทดังต่อไปนี้

1.1 สมมติเทพ หมายถึง เทพโดยสมมติได้แก่พระราชกษัตริย์ปกครองประเทศรวมทั้งพระเทวีและพระราชกุมารพระราชธิดาตามรูปศัพท์หมายถึงผู้ยังเหล่าชนให้อิ่มเอมใจหรือผู้ทำให้คนอื่นมีความสุขความเกี่ยวเนื่องด้วยการปกครองของพระราชกษัตริย์จึงมีความจำเป็นต่อหมู่ชนอย่างยิ่งดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองมีเนื้อหาว่าด้วยเรื่องเกิดขึ้นแห่งกษัตริย์และพระราชกษัตริย์ตั้งข้อความปรากฏในอัครคัมภีร์สุตตรว่าวาเสฏฐะและภราทวาชะเพราะเหตุผู้ที่เป็นหัวหน้าอันมหาชนสมมติตั้งนี้แลอักษรที่ว่ามหาชนสมมติจึงอุบัติขึ้นเป็นอันดับแรกเพราะเหตุผู้ที่เป็นหัวหน้าเป็นใหญ่ยิ่งแห่งแผ่นดินทั้งหลายตั้งนี้แลอักษรว่ากษัตริย์กษัตริย์จึงอุบัติขึ้นเป็นอันดับที่สองเพราะเหตุผู้ที่เป็นหัวหน้านำชนเหล่าอื่นให้สุขใจได้โดยธรรมตั้งนี้แลอักษรว่าราชราชาจึงอุบัติขึ้นเป็นอันดับที่สามก่อนวาเสฏฐะและภราทวาชะด้วยประการดังนี้การบังเกิดขึ้นแห่งพวกกษัตริย์นั้นมิขึ้นได้เพราะอักษรที่รู้จักกันว่าเป็นของดีเป็นของเก๋อย่างนี้แลเรื่องของสัตว์เหล่านั้นจะต่างกันหรือเหมือนกันจะไม่ต่างกันหรือไม่เหมือนกันก็เพราะธรรมเท่านั้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 101)

นอกจากนั้นเราจะพบว่านอกจากพระราชกษัตริย์แล้วก็ยังมีมารดาบิดาก็ถือว่าเป็นสมมติเทพได้ซึ่งพระพุทธศาสนาได้ระบุว่ามารดาบิดาเป็นเทพเจ้าของบุตรได้แก่เมตตาคาความรักและปรารถนาดีต่อบุตร, กรุณาความสงสารห่วงใยเมื่อบุตรประสบทุกข์, มุทิตาคาความชื่นชมยินดีเมื่อบุตรได้ดี, และอุเบกขาคอยฟังดูอยู่ห่างๆไม่ก้าวร้าวชีวิตเมื่อบุตรมีครอบครัวแล้วจะพบว่าหน้าที่พระพุทธร่องค์ทรงเปรียบเทียบบิดามารดาเป็นพระพรหมของบุตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 31) เพราะคำว่าพรหมในความหมายของพระพุทธศาสนาได้แก่ผู้ประเสริฐดังที่พระพุทธร่องค์ทรงเปรียบพระองค์เองว่าเป็นดังพรหม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 26) ทรงเรียกบุคคลที่ประพฤติดีงามมีคุณธรรมที่สูงส่งว่าเป็นผู้มีตนดังพรหม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 13) เช่น มารดาบิดาเป็นบุรพเทพของบุตรเนื่องจากบิดามารดาได้ประพฤติดีงามเช่นกับเทพคือการไม่คำนึงถึงส่วนเสียของบุตรมุ่งแต่ให้บุตรเกิดความสุขความเจริญเท่านั้นเช่นกับวิสุทธิเทพ (พระอรหันต์) ที่ไม่คำนึงถึงความผิดของบุคคลหวังแต่จะให้มีความสุขความเจริญรุ่งเรืองการที่บิดามารดาได้ชื่อว่าเป็นบุรพเทพเพราะว่าท่านได้ประพฤติดีงามเทพแก่บุตรก่อนเทพอื่นใดตั้งนั้นเทพทั้งหลายนอกจากบิดามารดาล้วนเป็นเทพที่ทำอุปการคุณต่อบุตรภายหลังบิดามารดาจึงชื่อว่าปัจฉิมเทพ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 60) การที่เปรียบบิดามารดาเป็นเทพเพราะเห็นว่าท่านทั้งสองปฏิบัติต่อบุตรด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ผู้ที่มีจิตใจที่ดีงามเช่นนี้ชื่อว่าเทพทางจิตใจโดยมีคุณธรรมที่ดีงามเพราะธรรมสามารถยกจิตใจบุคคลให้สูงส่งดุจเทพจึงเรียกว่าเทวธรรม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 27)

1.2 อุปัตติเทพ เป็นเทพโดยกำเนิดเมื่อกล่าวโดยทั่วไปแล้วจะเห็นได้ว่าการกำเนิดหรือการเกิดย่อมมีกับสัตว์ทุกถ้วนหน้าทุกหมู่เหล่าทั้ง 3 ภูมิคืออบายภูมิมนุษย์ภูมิและเทวภูมิเว้นแต่ผู้หลุดพ้นจากกิเลสเป็นพระอรหันต์ซึ่งไม่มีกำเนิดใหม่อีกสิ้นภพสิ้นชาติเท่านั้นนอกจากนั้นยังต้องมีการเกิดใหม่อีกเป็นเทพก็ต้อง

มีการเกิดเช่นเดียวกับเหล่าสัตว์โลกในภพอื่นแต่มีการเกิดที่แปลกไปจากมนุษย์การอุบัติขึ้นหรือเกิดขึ้นของเทพอันสืบเนื่องมาจากมนุษย์ทั้งหลายรวมทั้งสัตว์เหล่าอื่นที่ได้บำเพ็ญบุญกุศลให้เกิดมีขึ้นในตนและผลบุญกุศลได้นำส่งให้มาอุบัติในเทวโลกด้วยการผุดขึ้นมีรูปร่างเป็นทิพย์การอุบัติหรือการกำเนิดเป็นเทพจัดเข้าในประเภทโอปปาติกโยนิคือเทพผู้ที่จะอุบัติขึ้นหรือผุดขึ้นไม่ต้องนอนในครรภ์มารดาเหมือนดังมนุษย์หรือสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมทั้งหลายรวมทั้งไม่ต้องอยู่ในไข่หรือในครรภ์โคลเมื่อเกิดก็จะตั้งอยู่ในวันหนุ่มสาวทันทีที่ตั้งอยู่ที่ไหนเป็นเทพประเภทใดก็ขึ้นอยู่กับการบำเพ็ญบุญกุศลมากน้อยเพียงใดซึ่งขึ้นอยู่กับอุปนิสัยปัจจัยของปัจเจกบุคคลดังพระบาลีว่าการสร้างบุญกุศลไว้น้อยไม่สามารถจะมีวิมานของตนเองได้จึงต้องอุบัติเกิดณที่ตักของเทพองค์ใดที่ตั้งอยู่ในฐานะเป็นบุตรธิดาของเทพองค์นั้นสตรีสร้างบุญกุศลไว้ตายแล้วไปอุบัติขึ้นเหนือแท่นที่บรรทมของเทพองค์ใดก็ต้องเป็นบริจาริกาของเทพองค์นั้นเมื่อได้สร้างบุญกุศลไว้น้อยมีวาสนาจะได้เป็นเพียงพนักงานตักแต่งประดับประดาอาภรณ์วิภูษิตเครื่องต้นเครื่องทรงของเทพองค์ใดก็ย่อมไปอุบัติเกิดณที่ใกล้ๆ แท่นที่บรรทมของเทพองค์ผู้เป็นนายเมื่อตนได้สร้างบุญกุศลไว้น้อยมีวาสนาจะได้เป็นเพียงเทพประเภทรับใช้เป็นบริวารของเทพผู้มีบุญองค์ใดก็ย่อมไปอุบัติเกิดณภายในประสาทวิมานของเทพองค์นั้นผู้จะเป็นนายหากว่าไม่ได้อุบัติเกิดในบริเวณวิมานของเทพองค์ใดทั้งสิ้นแต่อุบัติเกิดในที่ว่างระหว่างแดนต่อแดนไม่ทราบว่าจะเป็นบริวารของเทพผู้เป็นเจ้าของวิมานไหนในกรณีนี้องค์จอมเทพมหาศาสตร์ผู้ทรงเป็นอธิบดียิ่งใหญ่กว่าทวยเทพทั้งปวงในเมืองสวรรค์ชั้นนั้นย่อมจะเสด็จมาแล้วทรงทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาคัดสินวิธีวินิจฉัยคดีของพระองค์คือหากเทพที่อุบัติเกิดใหม่นั้นเกิดใกล้วิมานของเทพองค์ใดก็ทรงตัดสินให้เป็นบริวารของเทพองค์นั้นหากว่าทรงอนุมานดูแล้วเห็นว่าสถานในที่ที่เทพอุบัติเกิดในหมื่นนั้นตั้งอยู่กึ่งกลางพอดีก็ทรงดูที่พัศตรของเทพผู้อุบัติใหม่หันหน้าไปทางวิมานของเทพองค์ใดพระองค์ก็ทรงตัดสินให้เป็นบริวารแห่งเทพองค์นั้น (พระเทพมุนี (วิลาศญาณวโร), 2527 : 46)

ประเภทของอุปัติเทพแบ่งตามสถานที่คือสวรรค์ซึ่งเป็นที่อยู่ของเทพประเภทของสวรรค์ในคัมภีร์โลกศาสตร์แบ่งเป็น 26 ชั้นโดยแยกเป็นสวรรค์กามาวจร 6 ชั้นรูปาวจร 6 ชั้นและอรุปาวจร 4 ชั้นเหมือนกับในคัมภีร์พระไตรปิฎกผิดกันแต่คัมภีร์โลกศาสตร์ได้มีการพรรณนาลักษณะของสวรรค์ไว้อย่างงดงามด้วยจุดประสงค์ที่จะให้เกิดความชื่นชมเลื่อมใสของสาธุชนเป็นที่ตั้งเมื่อเทพจะมาอุบัติขึ้นในชั้นใดชั้นหนึ่งก็ย่อมอุบัติขึ้นเพราะคุณธรรมของตนและเทพที่จะอยู่ชั้นเดียวกันได้นั้นก็ต้องมีคุณธรรมในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกันในที่นี้จะได้นำชื่อสวรรค์ชั้นต่างๆพร้อมทั้งชื่อเทพมาแสดงไว้โดยสังเขปดังจะได้กล่าวในตอนต่อไปตามลำดับ (พระมหาสมจินต์สมมาปัญญา (วันจันทร์), 2534: 73)

1.3 วิสุทธิตเทพ หมายถึงเทพ โดยความบริสุทธิ์คือท่านผู้มีจิตหลุดพ้นจากอสาวิเลสทั้งปวงได้แก่ พระพุทธเจ้าพระปัจเจกพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลายสำหรับพระพุทธเจ้าแม้จะเป็นวิสุทธิตเทพแต่ก็จัดว่าเป็นเทพยิ่งกว่าเทพทั้งหมดตั้งข้อความว่าพระผู้มีพระภาคเป็นเทพเป็นเทพยิ่งกว่าสมมติเทพกว่าอุปัติเทพและกว่าวิสุทธิตเทพทั้งหลาย (พระเทพมุนี (วิลาศญาณวโร), 2527: 34)และบรรดาสัตว์ทั้งปวงที่ไม่มีเท้ามีสอง

เท่าที่มีสี่เท่ามีเท่ามากมีรูปไม่มีรูปมีสี่ัญญาไม่มีสี่ัญญาหรือมีสี่ัญญาที่ไม่ใช่ไม่มีสี่ัญญาที่ไม่ใช่ท่านกล่าวว่าพระ
ตถาคตผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเลิศกว่าสัตว์เหล่านั้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539: 30)

2. ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว

ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว พบว่าความเชื่อเรื่องผีและ
ผีความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว มีมานานแล้วเพราะถือว่าผีคือบรรพบุรุษ
ของตนเองที่ได้ล่วงลับไปแล้วหรือจะเรียกให้เข้าใจง่ายขึ้นคือผีบรรพบุรุษนั่นเอง (สัมภาษณ์, ดร.ณัฐสุดา คำมุก
ชิก: นักวิชาการมานุษยวิทยา) การเข้าทรงในชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว มีหลายสำนักทรงและแต่ละ
สำนักก็มีลักษณะการให้บริการที่แตกต่างกันตามความถนัดขององค์เจ้าที่เข้าทรงความเชื่อการเข้าทรงมีผล
ต่อสังคม (สัมภาษณ์, นายสมปอง ลีพฤติ : ร่างทรง) สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ด้านคือ 1) ด้านความเชื่อการ
ให้คำปรึกษาเช่นปรึกษาเกี่ยวกับรักษาโรคร้ายไข้เจ็บชาวบ้านปรึกษาเกี่ยวกับการพยากรณ์ดวงชะตา (สัมภาษณ์
, นายคำสววย วิเศษศรี : ร่างทรง) การสะเดาะเคราะห์การตั้งชื่อและหาฤกษ์ยามการให้ศีลให้พรเสริมบารมี
(สัมภาษณ์, นายอาทร เคหาสัย : นักวิชาการสังคมวิทยา) 2) ด้านความเชื่อการเข้าทรงเชื่อว่าร่างทรงคือ
ตัวแทนของผู้เทพผู้มีอำนาจมีอิทธิฤทธิ์เชื่อว่าเจ้าทรงสามารถยกฐานะทางสังคมและฐานะทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น
(สัมภาษณ์, นายทองคำ พรหมมั่งชชะ : ร่างทรง)โดยเชื่อว่าเจ้าทรงสามารถรักษาโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆให้หายได้เป็น
ต้นสาเหตุสำคัญที่เข้ามาจับทรงก็คือมาเพื่อต้องการช่วยเหลือมนุษย์ในเวลาเดียวกันสิ่งที่เจ้าจะได้รับจากการ
ช่วยเหลือมนุษย์ก็คือเจ้าทรงได้มีโอกาสสร้างสมบารมี (สัมภาษณ์, นางกระแต วิเศษศรี : ชาวบ้านตำบลหนอง
บัว) ซึ่งความดีที่สร้างสมจะทำให้เจ้าได้รับการยกระดับให้เป็นเจ้าที่มีระดับสูงการเป็นร่างทรงนั้นมีทั้งที่เป็นร่าง
ทรงด้วยความเต็มใจหรือจำใจเป็นสภาวะจำยอมกับการรับสภาพการเป็นร่างทรงและมูลเหตุสำคัญที่ทำให้
ประชาชนมีความเชื่อหรือสนใจเรื่องการเข้าทรงและร่างทรงอยู่ 2 ประการคือความกลัวและความ (สัมภาษณ์,
นางทองยศ คำมุกชิก : ชาวบ้านตำบลหนองบัว) การเข้าทรงมีทั้งผลดีและผลลบต่อคนทรงร่างทรงหรือคนทรง
จะต้องเข้าใจบทบาทและกระบวนการเข้าทรงที่ปลอดภัยต่อร่างกายของตนด้วยเพราะการเข้าทรงแต่ละครั้ง
ย่อมมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของคนทรงถ้าไม่สามารถควบคุมร่างกายและจิตใจจะส่งผลกระทบต่อ
คนทรงอาจกลายเป็นคนขาดสติและสามารถเป็นบ้าไปได้โดยง่าย (สัมภาษณ์, พระครูอุดมธีรวัฒน์ : เจ้าคณะ
ตำบลหนองบัว)

3. ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว

ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว มีคุณค่าด้วยกัน 4 ด้านคือด้าน
ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นความเชื่อความศรัทธาของลูกหลานชาวเมืองในชาวบ้านตำบลหนองบัวทำให้เกิด
คุณค่าทางวัฒนธรรมในวิถีชีวิตของชุมชนการแสดงออกถึงความเคารพเชื่อฟังต่อผู้ที่อาวุโสกว่า (สัมภาษณ์,
พระครูอุดมธีรวัฒน์ : เจ้าคณะตำบลหนองบัว)การแสดงความกตัญญูรู้คุณในขณะที่ยังมีชีวิตหรือแม้แต่ล่วงลับ
ไปแล้วหรือกลายเป็นผีบรรพบุรุษไปแล้วด้านสังคมส่งผลในกลุ่มคนที่ความเชื่อและศรัทธาในการเข้าทรงมีการ
ดำรงชีวิตอย่างสงบสุขไม่เบียดเบียนรู้จักการให้การแบ่งปันต่อผู้อื่น (สัมภาษณ์, พระอธิการพนมไพโร ปุณฺณธโร

: วัดโพธิ์ศรีไสยสะอาด) ดำรงชีวิตอยู่ในกรอบของศีลธรรมศาสนาส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมมีความสุข (สัมภาษณ์, นางทองเพชร เสาร์แก้ว : ชาวบ้านตำบลหนองบัว) ด้านเศรษฐกิจบางสำนักทรงอาจจะให้ลูกศิษย์ และชาวบ้านผลิตสิ่งเหล่านี้ต่างๆเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมได้เองเพื่อเพิ่มรายได้ให้คนในชุมชนหรืออาจ เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างต่างสำนักก็ได้เป็นการสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนจากเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มคน และยกระดับกลายเป็นเศรษฐกิจของชุมชน (สัมภาษณ์, นางคำม่อม สาริโท : ชาวบ้านตำบลหนองบัว) ด้าน การเมืองกล่าวถึงในแง่ของอิทธิพลของความเชื่อความศรัทธาของประชาชนที่ต่อเจ้าทรงอย่างกรณีตัวอย่างการ ลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นถ้าเจ้าทรงมีความชื่นชอบคนใดคนหนึ่งในจำนวนผู้ลงเลือกตั้งอาจเป็นไปได้ ว่าคนนั้นอาจจะเป็นผู้ชนะในการเลือกตั้งเพราะลูกศิษย์และผู้ใกล้ชิดเจ้าทรงย่อมจะเชื่อว่าคนที่เจ้าทรงชื่นชอบ ย่อมเป็นคนดีและมีคุณธรรมจากการยกตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่าความเชื่อความศรัทธาในเจ้าทรงก็เป็นส่วนสำคัญ ในการกำหนดทิศทางการเมืองในระดับต่างๆในประเทศ (สัมภาษณ์, ดร.ณัฐศดา คำมุกชิก : นักวิชาการ มานุษยวิทยา)

อภิปรายผลการวิจัย

ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธาณีนัน ที่ยึดถือสืบทอดปฏิบัติสืบทอดกันมาเดิมนั้นก็มีความคล้ายคลึงกับชุมชนอื่นๆในภาคอีสานซึ่งเกี่ยวข้องกับ เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาโดยตรงเนื่องจากชาวบ้านโดยทั่วไปจะใฝ่ใจในการบุญการกุศลความเชื่อของชุมชนใน เขตเทศบาลตำบลหนองบัว มีความคล้ายคลึงกับชาวไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยทั่วไปคือการนับถือ ศาสนากับความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติเช่นการนับถือผีแถนผีคำหรือผีบรรพบุรุษผีหมะเสกข์(ผีหอผีโสม) ผี น้ำผีป่าคติความเชื่อนี้ทำให้เกิดประเพณีพิธีกรรมหรือแนวปฏิบัติเพื่อทำให้ผีพอใจบันดาลสิ่งมงคลแก่ตนเอง และสังคมเช่นในฮีตสิบสองคองสิบสี่อันเป็นกฎหมายแบบจารีตประเพณีกำหนดพิธีกรรมต่างๆเกี่ยวกับผี ประกอบกับความความเชื่อในพุทธปรัชญาด้วยจึงมีลักษณะผสมผสานเป็นพุทธศาสนาที่ปะปนกับคติเรื่องผีและ ในบ้านนาเสียว สอดคล้องกับ พระมหาสุพรรณ เผือกพันธ์ (2543 : 82) มีทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องผีของสังคม อีสานมีความเชื่อเรื่องผีชนิดต่างๆในสังคมอีสานมีทั้งผีดีและผีร้ายดังที่ผีดีทำหน้าที่ดูแลคนในสังคมให้อยู่อย่างมี ความสุขใครทำตนดีมีสัมมาคารวะอ่อนน้อมถ่อมตนจะได้รับการช่วยเหลือจากผีเหล่านี้ผีดีแบ่งเป็นผีระดับ ครอบครัวอันเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจของสมาชิกในครอบครัวเป็นลักษณะของความเชื่อความศรัทธา ส่วนตัวซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปเช่นผีเรือนผีป่าผีตาแฮกผีฟ้าเป็นต้นส่วนผีระดับหมู่บ้านมีความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกจากหลายครอบครัวด้วยการรวมศรัทธาให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเช่นพญาแถนผีปู่ตาผีหมะเสกข์ หลักเมืองและผีที่ชาวบ้านนับถือเฉพาะท้องถิ่นผีร้ายเช่นผีเผดหรือผีเปรตผีกองกอยผีกระสือผีกระหังผีปอบเป็น ต้นชอบทำร้ายมนุษย์ให้มีความลำบากบางครั้งอาจจะทำร้ายเสียชีวิตก็ได้นอกจากนั้นสังคมอีสานมีทรรศนะว่า ประเพณีและพิธีกรรมนั้นเกิดจากขนบธรรมเนียมประเพณีแบบแผนที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน

เป็นการจัดขึ้นตามลัทธิเพื่อความขลังและศักดิ์สิทธิ์เช่นพิธีกรรมตามปฏิทินพิธีกรรมพิเศษส่วนประเพณีนั้นจะประกอบขึ้นมาเพื่อความสบายทางด้านร่างกายและประเพณีจิตใจเป็นการประพฤติปฏิบัติสืบๆกันมาเป็นแบบแผนขนบธรรมเนียมหรือจารีต

เมื่อนำประเด็นเรื่องเทพมาวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์เราจะพบว่าสามารถแบ่งประเด็นในการวิเคราะห์เรื่องการพิสูจน์ความมีอยู่ของผีฟ้าได้จากเกณฑ์หรือข้อพิสูจน์ทางปรัชญาได้หลายประการเช่นข้อพิสูจน์ในเชิงภววิทยาหรือเชิงจริยธรรม เป็นต้น , ประเด็นเรื่องสถานะที่แท้จริงของเทพในพุทธปรัชญาเถรวาทพบว่าพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทหรือพุทธปรัชญาได้มีทัศนะต่อสถานะของผีฟ้าว่ามนุษย์ประเสริฐกว่าผีฟ้าหรือผีฟ้าก็มาจากมนุษย์และมนุษย์ควรวางท่าทีต่อผีฟ้าในลักษณะของความสัมพันธ์ในเชิงของการเป็นเพื่อนร่วมโลก ไม่ใช่เป็นศูนย์กลางของอำนาจซึ่งเป็นท่าทีที่แปลกแตกต่างจากท่าทีในสมัยก่อน ซึ่งผีฟ้าก็ยังมีบทบาทต่อสังคมชาวอีสานในสมัยปัจจุบัน สอดคล้องกับ ทิพย์สุตา พรณสหพานิชย์ (2545 : 59) ไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทสตรีชาวไทยในพิธีกรรมเหยาตำบลป่าไร่อำเภอดอนตาลจังหวัดมุกดาหารพบว่าบทบาทสตรีชาวไทยในพิธีกรรมเหยาสตรีมีบทบาทโดยตรงในการประกอบพิธีกรรมรักษาผู้ป่วยนับตั้งแต่การจัดแต่งกายการเชิญผีให้เข้าทรงหรือเทียบการอ่อนวอนเจรจาต่อรองขอร้องถามสาเหตุของผู้ป่วยว่ามีผีอะไรกระทำทำให้ป่วยและหมอเหยาที่เป็นสตรีจะมีบทบาทในการเจรจาโต้ตอบระหว่างคนกับผีว่าผีต้องการอะไรหมอเหยาจะบอกญาติผู้ป่วยจัดหาให้ตามที่ผีต้องการการเจ็บป่วยของผู้ป่วยก็จะค่อยๆดีขึ้นหมอเหยาจะให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้นทางจิตใจของผู้ป่วยถึงแม้ว่าการแพทย์สมัยใหม่จะเจริญก้าวหน้ามากแต่คำรักษาพยาบาลสิ้นเปลืองบริการไม่ทั่วถึงหากการรักษาเป็นส่วนๆคือรักษาเฉพาะร่างกายไม่คำนึงถึงด้านจิตใจหรือสุขภาพจิตแต่บทบาทหมอเหยาจะคำนึงถึงองค์รวมของผู้ป่วยนับตั้งแต่ตัวผู้ป่วยครอบครัวชุมชนซึ่งเป็นลักษณะการแพทย์แบบ “แม่ช่วยเหลือ” บทบาทสตรีที่เป็นหมอเหยาจึงมีประโยชน์ในด้านการสาธารณสุขชุมชนหรือเรียกว่าเป็นการแพทย์แบบวัฒนธรรมมีการสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษโดยไม่ต้องมีการเรียนรู้สตรีสามารถทำได้ถ้าผ่านการคุมผีลงและเป็นลูกศิษย์ของหมอเหยาหรือแม่ครูที่คุมผีลงต่อมาก็จะรับบทบาทเป็นหมอเหยาต่อไปและผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางด้านสาธารณสุขชุมชนซึ่งต้องคำนึงถึงการรักษาผู้ป่วยทางด้านจิตใจ ประกอบกับการรักษาทางด้านร่างกายโดยอาศัยความเชื่อดั้งเดิมของคนในชุมชนด้วย สอดคล้องกับ มัลลิกา จันทรา (2549 : 41) อธิบายว่า คติความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสานที่กล่าวมานั้นผีฟ้าเป็นผีที่ช่วยปกป้องคุ้มครองภัยพิบัติและดูแลรักษาชุมชนให้เกิดสันติสุขได้ผีฟ้าหรือผีแถนคือผีที่อยู่บนฟ้าชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผีที่ยิ่งใหญ่มีลักษณะเป็นเทพมากกว่าผีคือผีฟ้าเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งต่างๆขึ้นมาในโลกคอยช่วยเหลือมนุษย์เมื่อยามประสบภัยพิบัติหรือความเดือดร้อนเช่นเมื่อเกิดภาวะฝนแล้งชาวบ้านก็จะประกอบพิธีทำบุญบั้งไฟบูชาเพื่อให้ฝนตกลงมาตามฤดูกาลหรือการสวดคาถาปลาช่อนและเมื่อยามเจ็บป่วยไข้ก็อ่อนวอนให้ผีฟ้าลงมาขจัดปัดเป่าให้หายจากอาการป่วยไข้เป็นต้นเพราะฉะนั้นผีฟ้าจึงส่งผลถึงภาวะความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการสาธารณสุข

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยศึกษาได้พบว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมอีกทั้งในด้านทางสังคมและทางด้านการวิจัยดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ด้านร่างทรงควรมีการวิเคราะห์และเสนอแนะให้ร่างทรงสอดแทรกการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดสติปัญญาทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆในชีวิตได้ร่างทรงอยู่ในฐานะผู้แนะนำผู้ช่วยทางจิตใจของผู้ประสบปัญหาโดยการส่งเสริมการพัฒนาปัญญาโดยผ่านร่างทรงเช่นการจัดโครงการปฏิบัติธรรมหรือชุมนุมธรรมโดยเน้นวิธีปฏิบัติในแนวสติปัฏฐาน 4 สอดแทรกความรู้เรื่องพระไตรลักษณ์หรือพระอภิธรรมเป็นต้นให้แก่ร่างทรงเพื่อให้เป็นร่างทรงที่เห็นคุณค่าของหลักพระพุทธศาสนายิ่งขึ้นมีความเข้าใจและเข้าถึงแก่นของพุทธธรรม

1.2 ด้านผู้มารับบริการและประชาชนทั่วไปควรศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์และความศักดิ์สิทธิ์ควรเข้าใจว่าฤทธิ์จะควมมากกับกิเลสความศักดิ์สิทธิ์มาสูงสุดที่ความบริสุทธิ์คุณธรรมและปัญญาควรพิจารณาและใคร่ครวญโดยใช้หลักกาลามสูตรและหลักศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาและพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อไปสู่การพึ่งตัวเองและความพ้นทุกข์ในที่สุดเพราะการทรงเจ้าเข้าผีมีทั้งจริงและหลอกลวงไม่ควรถือนงคลั่งเข้าหาและปรึกษาผู้รู้และพระภิกษุที่มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ไม่ตกเป็นเครื่องมือของมิถิฉาชีพที่ใช้การทรงเจ้าหลอกลวงเพื่อหากิน

1.3 ด้านนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาควรตระหนักว่านี่เป็นสัญญาณบอกเหตุถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมโดยเฉพาะเมืองหลวงซึ่งมากไปด้วยปัญหาต่างๆพระภิกษุในฐานะผู้นำทางด้านจิตใจและวิญญาณและมีหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมควรเป็นที่พึ่งของบุคคลที่มีปัญหาในชีวิตและมีทุกข์ทางใจแต่ในสภาพสังคมที่ปรากฏร่างทรงยังคงมีอิทธิพลและบทบาทมากต่อบุคคลทุกระดับชั้นระดับฐานะเพราะสามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายโดยเฉพาะทางวัตถุนิยมและในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์มนุชย์นั้นโดยส่วนลึกทางจิตใจขาดสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ยากการได้สัมผัสกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นเทพเจ้าต่างๆโดยผ่านคนกลางที่เป็นร่างทรงที่สามารถพูดคุยโต้ตอบได้ใกล้ชิดยิ่งขึ้นก็เพื่อความสบายใจและเห็นว่าเป็นสิ่งดีและไม่เสียหายอะไรเพื่อแลกกับความโปร่งใจหรือโอกาสที่จะแคล้วคลาดจากภัยอันตรายเป็นที่ทราบพระภิกษุในพระพุทธศาสนามีพระวินัยที่เคร่งครัดแต่เดิมความสัมพันธ์ระหว่างพระภิกษุกับชาวบ้านเป็นระบบบุญกุศลโดยใช้หลักอามิสทาน (ชาวบ้านให้พระ) และธรรมทาน (พระให้ชาวบ้าน)คือทั้งสองฝ่ายต้องพึ่งพาอาศัยกันแต่ปัจจุบันความสัมพันธ์แบบนี้ได้เปลี่ยนไปเป็นระบบผลประโยชน์ชาวบ้านมุ่งหาพระเพราะต้องการโชคลาภวัตถุนิยมโดยไม่สนใจว่าธรรมวินัยเป็นอย่างไร

1.4 ข้อเสนอแนะที่น่าจะเป็นไปได้คือต้องสอนให้รู้ว่าหลักพระพุทธศาสนาคืออะไรและต้องปฏิบัติให้ถูกหลักการโดยยึดหลัก3อย่างคือ1) หลักกรรมให้เข้าใจว่าความเชื่อถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นเพียงสิ่งส่งเสริมให้เกิดกำลังใจที่จะทำความเพียรพยายามโดยหวังผลสำเร็จจากการลงมือทำและสนับสนุนให้ทากรรมที่ดีไม่ทำ

ให้เกิดความประมาท) หลักศึกษาเพื่อฝึกฝนพัฒนาตนจนสามารถเปลี่ยนเคราะห์ให้เป็นโชคและให้เข้าใจความหมายของความศักดิ์สิทธิ์ว่าอยู่ที่ความบริสุทธิ์คุณธรรมและ 3) ปัญญาใช้หลักทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในการพัฒนาอบรมผู้ที่ทำหน้าที่เป็นช่างทรงให้มีชีวิตจิตใจหลักพุทธธรรมในความหมายที่แท้จริงหลักพุทธธรรมเป็นแกนนำในการแก้ปัญหาต่างๆให้ตระหนักถึงคุณค่าของพิธีกรรมการเข้าทรงให้น้อยลงโดยถือว่าเป็นเพียงการสนับสนุนการส่งเสริมการให้บริการและการอนุโมทนาตรงตามทฤษฎีของการหาผู้นำของชุมชนสังคมมาพัฒนาเพื่อให้ได้ทำประโยชน์ต่อไปกับบุคคลรอบข้างอื่นๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัวอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานีซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยพบว่ามีข้อมูลในการศึกษาเป็นการศึกษาวิจัยกลุ่มเดียวดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะในงานวิจัยในครั้งต่อไปว่าควรที่จะวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวพุทธในนิคมมหาน
2. ควรศึกษาอิทธิพลของความเชื่อเรื่องการเข้าทรงที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธในประเทศไทย
3. ควรบทบาทหน้าที่ของเจ้าทรงกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- ทิพย์สุตา พรรณสหพานิชย์. (2545). *บทบาทสตรีชาวไทยในพิธีกรรมเขยาดำบลป่าไร่อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร*. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระเทพมุนี (วิลาศญาณวโร). (2527). *ภูมิวิลาสินี*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองธรรม.
- พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ (วันจันทร์). (2534). *นรกและสวรรค์ในพุทธปรัชญาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระมหาสุพรรณ เผือกพันธ์. (2543). *การศึกษาความเชื่อผีปอบในบริบทสังคมไทยพุทธศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านหนองทามน้อยจังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์ศาสนาเปรียบเทียบมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล
- มัลลิกา จันทรา, (2549). *ความเชื่อและพิธีกรรมผีฟ้าของบ้านสว่างดอนตู ตำบลบ้านเม็งอำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย,
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สมบุรณ์ สุขสำราญ, (2533). *ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

สัมภาษณ์ พระครูอุดมธีรวัฒน์. เจ้าคณะตำบลหนองบัว วัดศรีหนาทศาสนดารามเทศบาลตำบลหนองบัว
อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วันที่ 18 พฤศจิกายน 2563

สัมภาษณ์ พระอธิการพนมไพบร์ ปุณฺณโร. วัดโพธิ์ศรีไสยสะอาด ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.อุดรธานี. วันที่ 18
พฤศจิกายน 2563 ชุมชน 3.

สัมภาษณ์ นายสมปอง ลีพุดติ. 408 หมู่ 3 ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ. อุดรธานี ชุมชน 3.

สัมภาษณ์ นายคำสววย วิเศษศรี. 578 หมู่ 3 ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.อุดรธานี ชุมชน 1.

สัมภาษณ์ นายทองคำ พรหมมีชชะ. 433 หมู่ 3 ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.อุดรธานี ชุมชน 1.

สัมภาษณ์ นายอาทร เคหาสัย นักวิชาการสังคมวิทยาบ้านเลขที่ 718 หมู่ 17 บ้านหนองไส ต.หนองนาคำ อ.
เมือง จ.อุดรธานี. ชุมชน วันที่ 16 พฤศจิกายน 2563.

สัมภาษณ์ ดร.ณัชสุดา คำมุกชิก. นักวิชาการมานุษยวิทยาบ้านเลขที่ 335/1 หมู่ 3 ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.
อุดรธานี. ชุมชน 1 วันที่ 17 พฤศจิกายน 2563.

สัมภาษณ์ นางกระแต วิเศษศรี. ชาวบ้านบ้านเลขที่ 240/2 หมู่ 3 บ้านหนองไส ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.
อุดรธานี ชุมชน 1 วันที่ 19 พฤศจิกายน 2563.

สัมภาษณ์นางทองยศ คำมุกชิก ชาวบ้านบ้านเลขที่ 335/1 หมู่ 3 บ้านหนองไส ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.
อุดรธานี. ชุมชน 1 วันที่ 23 พฤศจิกายน 2563.

สัมภาษณ์ นางทองเพชร เสาร์แก้ว ชาวบ้านบ้านเลขที่ 28 หมู่ 3 บ้านหนองไส ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.
อุดรธานี ชุมชน 3 วันที่ 19 พฤศจิกายน 2563.

สัมภาษณ์ นางคำผ่อง สารีโท ชาวบ้านบ้านเลขที่ 409 หมู่ 3 ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.อุดรธานี ชุมชน 4 วันที่
23 พฤศจิกายน 2563.